

אברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת ויחי תשפ"ה • שנה ד' - גליון ר"ז • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

בית האוצר
מערכת א כלל א

**ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי
אלקים בזה וגו' (מח, ט).**

מדוע קידש יוסף דוקא בשטר

וברש"י (ד"ה בזה): הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה. וצריך עיון קצת, מדוע קידש בשטר ולא בכסף - דהוא הקידושין של רוב ישראל, כמבואר ביבמות (לא), הכא - רובא בכסף, עיין שם, ובאתי רק להעיר.

גליוני הש"ס
פסחים נו.

**ויקרא יעקב אל פניו ויאמר האספו ואגידה לכם
את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט, א).**

מנהג לכפול אמירת בשכמל'ו | אמירת

שאר קריאת שמע בחשאי | משה רבינו

תיקן אמירת בשכמל'ו בלחש

בפסחים (נו), ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר, שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו, 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד' (דברים ו, ד), אמרו, כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן, היכי נעביד, נאמרוהו - לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו - אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי.

עיין שו"ת תשב"ץ (ח"ב סימן רלו ד"ה יפה) [זו"ל: אמר רבי יצחק, בקריאת שמע אית שיתין אתותא וכו', ושאלת היכן הם שיתין אתותא בקריאת שמע. יפה שאלת, וכבר עמדתי על שאלה זו, ומדרש זה הוא בפרשת לך לך מספר הזוהר (וה"ח לך לך לב). דע, כי רגילין היו לכפול ברוך שם כבוד מלכותו, ואז הם שיישים תיבות וכו', כמו שאנו כופלין אותו ביום הכיפורים ובעשרת ימי תשובה בתוך דברי תחנונים, כשאנו אומרים חטאנו, שמע, ברוך.

ונראה, שהיו כופלין אותו לפי שלא אמרו משה

דיהודה הוא בחינת המלכות (ראה זוה"ק ויצא קנד:), שממנו יצא מלכות בית דוד, ומיד מיהודה התחילה המלכות, כמבואר במדרש (בר"צ, ה) דיהודה עצמו היה מלך באחיו, וזה סוד הכתוב 'לא יסור שבט מיהודה'.

ולכן עיבור השנה דהוא בבחינת לבנה - מלכות, אמרו ז"ל בסנהדרין (יא): שאין מעברין את השנים אלא ביהודה.

גליוני הש"ס
כתובות סב:

לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין גליו (מט, ט).

ייחוסו של רבי ליהודה

בכתובות (סב), רבי אתי משפטיה בן אביטל ורבי חייא אתי משמעאי אחי דוד.

עיין ספר הפרדס לרש"י (סימן נח) [זו"ל: אמר רבי במסכת כלאים, בפרק 'אין אסור' בכלאים בירושלמי (פ"ט ה"ג), אי סליק רב הונא ריש גלותא להכא, אנא מותיב ליה לעיל מיניי (אם יעלה רב הונא לכאן, לו אני מושיבו למעלה ממני, פני משה) דאיהו מיהודה ואנא מבנימין, דאיהו מן דוכרה (מזכרים מיהודה) ואנא מנקבתא (מנקיבות, ומצד אביו היה מבנימין, וחשוב הוא ביחוס ממני).

ובכתובות בפרק אף על פי גרסינן, דאתי משפטיה בן אביטל, ורבי חייא מנתן בן שמעאי אחי דוד. ובשבת בפרק במה בהמה יוצאה (נו). גרסינן, רבי דאתא מדוד מהפך בזכותא דאבוה. ובסנהדרין (ה). גרסינן, 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו' - אלו בני בניו של הלל, והלל היה זקינו של רבי, דהכי גרסינן התם בירושלמי, כל מה דאמר לי בר נש - אנא עבד, חוץ ממה שעשו זקני בתירה לזקני, דשדון גרמי ומנוגיה (כל מה שאומר לי אדם אעשה, חוץ ממה שעשו זקני בתירה לזקני, שסילקו עצמן מן הנשיאות ומינו אותו במקומן).

ובתעניות בירושלמי בפרק אחרון (פ"ד ה"ב) גרסינן, אמר רבי לוי, מגילת יוחסין מצאו בירושלם, והיה כתוב בה - הלל מן דוד, רבי חייא מבני שפטיה בן אביטל. והם הכי נמי בבראשית רבא (צח, ח) בקרא ד'לא יסור שבט מיהודה'.

בהערה ג.
(ד) ראה **אוצרות יוסף** מאמר לבנה פיסקא ז-ז, דעיבור השנה ענינו בספירת המלכות. הובא באריכות בגליון קסה עמוד ב.

אלא יעקב אבינו, כמו שהזכירו בגמרא דפסחים (ס), וכיון שלא אמרו משה, אולי יזלזלו בו, על כן היו רגילין לכפלו כדי לחבבו. ולפי שהוא קלוס שהיו מקלסין מלאכי השרת להקדוש ברוך הוא (ראה דבר"ב, לו), ושמע זה יעקב אבינו בעלותו במראה הנבואה בסולם, ושמא גם הם היו כופלין אותו, על כן אנו אומרים אותו בלחש כדי שלא יתקנאו בנו מלאכי השרת, אבל ביום הכיפורים הרי אנו כמלאכי השרת, על כן אומרים אותו בקול רם בהרבה מקומות באותו יום].

ועיין שו"ת רדב"ז (ח"ג סימן תתיקב) לעניין שאר קריאת שמע, אם צריך לומר בקול רם דווקא או גם כן בחשאי, עיין שם כמה חילוקי דיעות בזה.

ומה שכתב שם, דמפסחים משמע דשאר קריאת שמע צריך לומר בקול רם. לכאורה יש לומר דהכי קאמר (הגמרא), ד'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' צריך לומר בחשאי דווקא, מה שאין כן שאר קריאת שמע היכא דבעי לימא.

ועיין רוקח (סימן שכ ד"ה שמע) מה שכתב שם: במדרש 'אספה לוי' (ראה ילקוט ואתחנן רמז תתלד), כשעלה משה למרום, וסיימו קרית שמע, התחילו המלאכים ואמרו 'ברוך שם כבוד מלכותו', הלך משה והתקין שיהו אומרים אותו בחשאי. במדרש (דבר"ב, לו), רבנן אמרין, כשעלה משה למרום, שמע מלאכי השרת מקלסין ברוך שם והורה לישראל. ולמה אין אומרים אותו בפרהסיא, אמר רבי יוסי, למה הדבר דומה, לאחד שגנב קרומין (תכשיט) מתוך פלטיין של מלך, נתנה לאשתו, אמר לה, אל תקשטי בפרהסיא אלא בתוך ביתך. אבל ביום הכיפורים שהם נקיים כמלאכים, הם אומרים בפרהסיא 'ברוך שם כבוד מלכותו', עיין שם.

אוצרות יוסף
מאמר לבנה

לא יסור שבט מיהודה (מט, ט).

הטעם ששייבת סנהדרין

ועיבור השנה בחלקו של יהודה

מקום הסנהדרין בבית המקדש בחלקו דיהודה, כמבואר בזבחים (נד:), גמירי דסנהדרין ביהודה.

(א) תירוצים לזה, עיין **משכיל לדוד**; פרדס יוסף ד"ה ובהמאסף; חנה דוד ד"ה ובעיקר.
(ב) ממה שהתקינו לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'

עַד כִּי יבֹא שִׁילָהּ וְגו' (מט, י).

התגלות המלכות במלך המשיח במשנת רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זיע"א

~ מתוך: אוצרות יוסף מאמר לבנה; מאמר דוד; בית האוצר ~

ולכן תראה, כי יובל שיי הוא אתון יבא שילה, וכמו שכתוב בפרשת ויחי 'עד כי יבא שילה' וגו', ובתרגום, 'עד דייטי משיחא', וכן הוא במדרש שם (ב"ר צח, ח) וברש"י (ד"ה עד). ובסנהדרין (צח, ד) רבי שילא אמרי, שילה שמו (של משיח), שנאמר 'עד כי יבא שילה'. והנה יבא שילה הוא עצמו אתון יובל שיי, ואין חילוק - רק דאות ו' אשר בתיבות יובל שיי נתחלקה בתיבות 'יבא שילה' לאתון א"ה, ושאר האותיות הם שוות ממש.

והענין, דהתחלקות הזה שנתחלקה הו' לא' וה', מורה על התגלות הא' - סוד אלופו של עולם הנ"ל. ועל כן נחלקה הו' רק לחלוקה זאת - ה' א', ולא לחלוקה אחרת - ב' ד' או ג' ג', כי כוונת החלוקה הזאת רק לענין התגלות אות הא', ועל כן כדי שיתגלה אות הא' הוכרחה להתחלק לא' ה' וכמוכח, והיינו שנתגלה רק אות הא', ושאר המספר של הו' הנותר דהוא ה' נשאר שפיר במקומו. וכוונת גילוי הא' מורה על זה, כי בהתגלות בחינת הא' סוד אלופו של עולם, היינו בכבוד ניצוצי הקדושה למקורם הקדוש, אז גם כן 'יבא שילה' ויהיה התגלות משיח.

וזהו עצמן ענין הדרש של המדרש שוחר טוב הנ"ל - 'יובל גימטריא בהם', שביבאו את ישראל עצמן לדורון. והכוונה על שצד ההתנגדות פליטו ויחזירו את ניצוצי הקדושה, דהם עצמן סוד ניצוצי נשמות ישראל שנפלו לשם וכנודע (ראה שער הגלגולים הקדמה טו; שער המצות פרשת ראה ד"ה מצות זכירת), ובהחזירם אלו הניצוצות, דהוא עצמו סוד הבאתם את ישראל שביניהם לדורון, על ידי זה יהיה הגאולה והתגלות משיח, ואז יעשה מתיבות 'יובל שיי' - 'יבא שילה' בהתגלות הא' וכנ"ל. היינו, דעל ידי היובל שיי - דהיינו הביאם את ישראל שביניהם לדורון, דהוא סוד החזירם את הניצוצי הקדושה - סוד התגלות אלופו של עולם המסתתר בהם, על ידי זה יעשה 'יבא שילה' בהתגלות הא' וכנ"ל.

וזהו הכוונה הנסתרה בדברי המדרש 'יובל גימטריא בהם' - והוא חסר א'. לרמז דכוונת 'ישראל שביניהם' הוא בחינת אלופו של עולם המסתתר, ורק על ידי הבאתם את השי הזה, היינו שביבאו את ישראל שביניהם כדברי המדרש, והוא עצמו בחינת החזרת הניצוצי הקדושה למקורם - בחינת התגלות אלופו של עולם המסתתר, על ידי זה הוא שתתגלה הא' ויעשה 'יבא שילה' בהתגלות אות א' וכנ"ל. ואם כן בכוונה מכוונת דרשו ז"ל 'יובל גימטריא בהם' בחסרון א', לרמז שזה עצמו יהיה הדורון - הא' המסתתרת וכנ"ל, ודו"ק היטב.

בנין היכל ד' מדת המלכות בידי המשיח
כבר ידעת (ראה אוצרות יוסף מאמר לבנה פסקא מה) דברי המדרש רבה (ב"ר צח, ח) על 'עד כי יבא שילה' - עד שיבא מי שהמלכות שלו, דמלך המשיח נקרא שהמלכות שלו.

ולכן תבין בזה מה שנאמר על המשיח בזכריה (יג) 'והוא יבנה את היכל ד' (סוד המלכות הנקרא 'היכל ד' כנודע (ראה הקדמת תיקו"ז ב; שער אורה שער א ט. ד"ה ועתה), בסוד 'וד' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ' (חבקוק ב, כ; עיני תיקו"ז תיקון ג יח; שם תיקון יח לג); ומצינו בה מליצת בניין, כטעם 'בחכמה יבנה בית' (משלי ג, כ; עיני זוה"ק בראשית כט; שם יתרו פה); שטעמו כטעם 'ד' בחכמה יסד ארץ' (גם ג, יט; עיני זוה"ק פנחס רע"מ רמח; תיקו"ז תיקון סט קו); וזהו 'בחכמה יבנה בית', כי היא נקראת 'בית' (ראה זוה"ק בראשית נ; שם משפטים רע"מ כ). כטעם 'כתפארת אדם לשבת בית' (ישעיה מד, יג; עיני זוה"ק נשא קמא; תיקו"ז תיקון ע קא). 'והוא ישא הוד' (זכריה שם) (דהוד הוא דרגא דמלכות (ראה זוה"ק ויקרא רע"מ ד; קהלת יעקב ערך 'דבשי הו' אות ג).

למעלה ממתת של דוד כו', דכנור זה הוא בחינת המלכות מדתו של דוד.

ונודע דמלכות היא סוד מצוה (ראה זוה"ק ח"א רסו; תיקו"ז תיקון י כה); ותפארת סוד תורה (ראה זוה"ק ח"א רנג; הקדמת תיקו"ז א). ובסוד הכתוב (משלי ו, כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', הנה המלכות נר והתפארת אור (ראה תיקו"ז תיקון מד פב; שם תיקון ע קז). כי נר היא הכלי המכיל בתוכו את האור (ראה רש"י פסחים יא. ד"ה כל), וכך המלכות היא כלי המחזקת שפע התפארת (ראה שילה פרשת ראה אות ב), והיא בחינת הכלי שלו, **כנודע בחכמה** (ראה תיקו"ז תיקון סט קח; פרס רמונים שער טז פרק ד).

וזהו 'כנור' - נוטריקון 'נר כ"ו' (ראה תיקו"ז תיקון כ נב), היינו דהיא נר של שם הוי"ה דהוא בתפארת (עיני זוה"ק ויקרא יא; שערי אורה שער ה דף מא). העולה כ"ו. וכנודע גם כן בחכמה (ראה זוה"ק פנחס רלא; פרס רמונים שער כ פרק יד ערך 'נר') דמלכות נקראת 'נר ד" מטעם הנ"ל, כי היא נר של הוי"ה - תפארת.

ובתנחומא תצוה (סימן ח), וז"ל: בעולם הזה הייתם זקוקים לאור בית המקדש, אבל לעולם הבא בזכות אותו הנר אני מביא לכם מלך המשיח - שהוא משול כנר, שנאמר (תהלים קלב, יז) 'שם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיח', עכ"ל. וכבר הבאתי (ראה אוצרות יוסף מאמר לבנה פסקא מה) דברי המדרש רבה על הכתוב 'עד כי יבא שילה' - עד שיבא מי שהמלכות שלו, דמשיח נקרא שהמלכות שלו, ולכן הוא משול כנר, דבחינת המלכות נמשלת לנר כנ"ל.

ועוד שם בתנחומא וז"ל: אמר רבי שמעון בן לקיש, מפני מה זכה שאול למלכות, מפני שהיה זקנו מדליק נרות לרבים במבואות האפלים, עכ"ל. הרי דעל ידי נר מצוה זכה למלכות, והוא כנ"ל דנר מצוה עניינו במלכות.

חזרת ניצוצות קדושה בהתגלות המשיח
הנה מצאתי במדרש שוחר טוב תהלים (פז, ו), אמר רבי ברכיה כו', 'בעת ההיא יובל שיי' (ישעיה יח ז) - גימטריא 'בהם', שהם מביאין אותן דורונות למלך המשיח כו'. ובפירוש המהר"י הכהן ז"ל כתב, וז"ל: פירוש, 'יובל' עולה מספר 'בהם', רק שאחד יותר, ואחד אינו מעלה ומוריד במנין, להורות שבהם עצמם השי והמנחה, כלומר, שהעובדי כוכבים נותנים את ישראל עצמם לדורונות, עכ"ל.

והענין נראה, דהנה 'יובל שיי' גימטריא 'משיח', ומכאן יצא להם ז"ל לדרוש דקאי על מלך המשיח. והנה התגלות המשיח שיתגלה במהרה בימינו אמן, עניינו גם כן ענין התגלות בחינת אלופו של עולם המסתתר, שעל ידי שמציאות ההתנגדות פליט את שבי הקדושה שבתוכו - דהוא עצמו סוד אלופו של עולם המסתתר הנ"ל וכנודע (ראה תולדות יעקב יוסף פרשת בראשית ד"ה וכיצא בזה שמעתי; דגל מחנה אפרים פרשת אמור ד"ה אלה המצוות). ועל ידי שיחזרו ניצוצי הקדושה למקורם, על ידי זה יהיה התגלות המשיח, וזה עצמו סוד הגאולה וקייבוץ הנדחים וכנודע (ראה עץ חיים שער לט דרוש ב; ספר הליקוטים פרשת וישלח סימן לו ד"ה וזמ"ש).

במשיח מדת המלכות בתכלית
הנה נודע (ראה זוה"ק נח עב; שם וירא קג); כי עיקר התגלות הגמור של ספירת המלכות תהיה רק לימות המשיח א"ה, וזהו עניין תפלתנו (מוסף למעודים) 'גלה כבוד מלכותך' עלינו מהרה'.

מה שאין כן בעולם הזה, אף בזמנים אשר היו ישראל בארצם, עם כל זה עדיין לא נתגלתה המדה הזאת בשלימות. ואמרו **חכמי האמת** (ראה הקדמת הרח"ו לעץ חיים ד"ה ונחזור עתה; תולדות יעקב יוסף פרשת וישלח ד"ה וישב ביום) שזה סוד אומרים ז"ל (שבת סג; ראה ברכות לד); אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכותו בלבד.

והנה תבין מזה, כי גם דוד המלך ע"ה, אם שהיה מרכבת המלכות (ראה זוה"ק וירא צט; זוה"ק וישב כט); והמשיך זאת המדה לעולם (שם לך לך פז), והנחילה לבניו עד עולם, וזהו העניין מה שניתן מלכות ישראל לדוד ולזרעו עד עולם (ראה שמואל ב כב, גא; תהלים יח, גא). עם כל זה, בין דוד ובין בניו לא השיגו עדיין המדה הזאת בתכלית השלימות, כיון שהתגלות השלם של המדה הזאת תהיה רק לימות המשיח, ורק המלך המשיח אשר יעמוד א"ה במהרה מתרע דוד, ואז יהיה התגלות הגמור של המדה הזאת, הנה אך הוא אשר יזכה במדה זאת זכיה שלימה.

והוא סוד אמרם ז"ל בבראשית רבה (צח, ח) על הכתוב 'עד כי יבא שילה' - עד שיבוא מי שהמלכות שלו כו' [וכן הוא בתרגום וברש"י (ד"ה עד) על הכתוב הנ"ל, עיני שם], כי המלך המשיח תהיה מדת המלכות שלו בתכלית וכאמור. ונקרא 'דוד' (ראה מדרש משלי יט, כא), וכמו שכתוב (יחזקאל לו, כה) 'ודוד עבדי נשיא להם לעולם'. ואנו מתפללים עליו (תפלת שמונה עשרה) 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח', והכוונה שספירת המלכות הוא שלו בתכלית.

אבן מדת המלכות ביד מלך המשיח
בזכריה (ד, ט), 'כי מי בז ליום קטנות ושמחו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה עיני ד' המה משוטטים בכל הארץ'. ובפירוש רש"י: כי מי בז ליום שיוסד הבית שני, אשר הוקטן בעיניהם כו', עכ"ל.

וכבר ידעת (ראה אוצרות יוסף מאמר דוד פסקא סג), כי הבית המקדש הוא סוד המלכות. וגם **נודע בחכמה** (ראה זוה"ק פנחס רע"מ רמג; שערי אורה שער א, ווארשא תרמ"ג דף ז, ט), כי המלכות נקראת 'אבן'. וזהו 'ושמחו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל', ועיין שם **במצודות** (ד"ה כי) שפירש, כי זרובבל היינו המלך המשיח, עיין שם. וכבר הבאתי (ראה אוצרות יוסף מאמר לבנה פסקא מה) דברי המדרש רבה (ב"ר צח, ח) על הכתוב 'עד כי יבא שילה' - עד שיבא מי שהמלכות שלו, היינו דמלך המשיח תהיה המלכות שלו, וזהו עניין היות האבן ביד זרובבל.

משיח נמשל לנר בחינת המלכות
נודע (עיני זוה"ק שלח קעה); דספירת מלכות נקראת 'כנור', בטעם אומרים ז"ל (ברכות ג), כנור היה תלוי

אלקים חשבה לטובה

נתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה ✦ רבי עקיבא בכה על המתכוון לאכול דבר איסור ועלה בידו דבר היתר - כי היה גלגול של שמעון בן יעקב שנכנס בעובי הקורה ✦ דברי האור החיים הקדוש שאחי יוסף היו פטורים וזכאים גם מדיני שמים

מינה בין זה לאכל חלב בשוגג, דהתם המעשה איסור והמחשבה היתר, והכא המעשה היתר והמחשבה איסור.

ולאחר שמאריך לפלפל בענין, הוא כותב: "ולזה צדיק את הצדיק שלא יהיו דבריו הקדושים תמוהין ומופלאין כל כך, נראה לעניות דעתי בכונתו, דאף על גב דפליגי רבה ורבא (מנחות סד.) אי אזלינן בתר מחשבתו או בתר מעשיו, היינו דוקא בעבירה שבין אדם למקום, כיון דלהקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה גרידא (קידושין לט:), מכל מקום כשעושה אותה בפועל הוי עבירה גמורה, ושפיר יש לומר דאזלינן בתר מחשבתו, ואפילו למאן דסבירא ליה דאזלינן בתר מעשיו, היינו שיהיה חיוב גמור, אבל על כל פנים צריך כפרה.

"מה שאין כן בעבירה שבין אדם לחבירו, שעיקר הכוונה באיסור זה מפני שהרע לחבירו, מפני זה אסרה זה התורה הקדושה, לכן בזה כולי עלמא מודים דאם המעשה הוא טוב, ואדרבה נצמח מזה טובה לחבירו, אזלינן בתר מעשיו. ואף על גב דזה פשוט דגם המחשבה הוא איסור, ומקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא יט, יז) 'לא תשנא את אחיך בלבבך', מכל מקום כשעשה איזהו מעשה רע לחבירו, ונתגלה שזה היה מעשה טוב, וגם חבירו מודה לזה שאם היה יודע תחילת מעשה זו היה מקבל עליו בלב שלם מה שעושה לו זה, שוב אין עליו עונש אף בדיני שמים, כיון דאדרבה, חבירו מחזיק לו טובה על זה שעשה לו שנצמח מזה ישועה, וכיון שכן אין לו עונש על מה שרצה לעשות לחבירו, כיון דשורש האיסור שלא להרע לחבירו, וחבירו הרי הוא מרוצה ומקבל נחת עתה ממעשיו של זה. ואין ללמוד מעבירה שבין אדם למקום לעבירה שבין אדם לחבירו. וזה נראה נכון בכונתו ז"ל.

"הן אמת שזה נראה פשוט דאפילו בעבירה שבין אדם לחבירו גם כן צריך כפרה על מחשבת איסור... מה שאין כן כשחבירו רוצה באמת ברע זה שעשה לו, כי נתגלה לו שזה הוא הטוב האמיתי, אז לא שייך בזה להענישו על המחשבה אף בדיני שמים, כיון דשורש החטא הוא שלא יהיה רע לחבירו, והרי לחבירו לא חטא כלל, והבן היטב."

רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע מביא ביגלוניו הש"ס' (נזיר כג. ד"ה וכשהיה), על דברי הגמרא שם: "כשהיה רבי עקיבא מגיע אצל פסוק זה" היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר, ועלה בידו בשר טלה, טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר, ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה."

"ענין בספר בית שמואל אחרון (פרשת פנחס ד"ה ופירש), הביא בשם ספר נזר הקודש (בב"ר פד, יז), מדוע דווקא רבי עקיבא היה בוכה בזה. וכתב, דמבואר בזה"ק (זוה"ח רות קט.) ובהאר"ז ז"ל (שער מאמרי רשב"י שם), דעשרה הרוגי מלכות היו גלגול עשרת שבטים שמכרו את יוסף, ויוסף אמר להם (בראשית נ. ג) 'אתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה', ואם כן חטא המכירה הוי כנתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ורבי עקיבא מבואר שהיה גלגול שמעון, ולכך היו לו יסורין גדולים יותר מכולם, לפי ששמעון נכנס בעובי הקורה, ועל כן רבי עקיבא דייקא כשהגיע למקרא זה היה בוכה, דצריך לקבל יסורין גדולים עבור חטא מכירת יוסף, עד כאן דבריו, דברי פי חכם חן".

והנה בספר 'אור החיים' הקדוש בפרשתנו כתב על הפסוק 'ואתם חשבתם עלי לרעה ואלקים חשבה לטובה': "והרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים, וזכאים גם בדיני שמים". ותמחו הרבה מספרי האחרונים על דבריו, שהרי גם נתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה.

ובספר 'כלי חמדה' (בפרשתנו) האריך לתרץ את דבריו ולחלק בין עבירה שבין אדם לחבירו לעבירה שבין אדם למקום, וזו לשונו:

"והנה דבריו הקדושים תמוהין מאוד, דהרי מבואר במסכת נזיר, דמי שמתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה, צריך כפרה וסליחה. וענין שם בסוגיא דעביד צריכתא, דיש מקום לומר דבזה היה צריך כפרה יותר ממי שאכל חלב בחזקת שומן ונתוודע לו שהוא חלב, כיון דמעיקרא לאיסורא אתכוין. ואם כן איך כתב הגאון בעל אור החיים ז"ל דאינו צריך כפרה כלל אף בדיני שמים. ומסוגיא הנ"ל נראה מבואר דאין נפקא

מסופר על הגאון הצדיק בעל 'חפץ חיים' זצ"ל, שבא פעם להעיד עדות בבית המשפט בפולין, לטובת בחור משיבת ראדין שנאשם בריגול לטובת הצבא הגרמני. היו אלו ימי מלחמת העולם הראשונה וסכנה גדולה ריחפה על חייו של הבחור.

לפני שפתח בעדותו, אמר השופט ליחפץ חיים שעליו להישבע שיאמר רק את האמת. אך היחפץ חיים לא רצה להישבע ואמר שמימיו לא נשבע שבעה. עורך הדין ניסה לבקש מאת השופט שיותר על השבעה, באמרו שהיחפץ חיים הוא צדיק גדול ועל כן אפשר להאמין לדבריו גם בלי שבעה.

כראיה לצדקתו של היחפץ חיים, סיפר עורך הדין לשופט, שפעם אחת נכנס גנב לביתו וגנב מחדרו את הפמוטות והחל לברוח. התלמידים שנכחו שם החלו לדלוק אחריו, וגם היחפץ חיים החל לרוץ לעברו, וכשהגיע אליו היחפץ חיים אמר לו בקול: "בודאי יש לך צורך גדול בכסף, לכן לקחת את הפמוטות, על כן דע לך שאני מוחל בלב שלם, תקח את הפמוטות, תמכור אותם ותשתמש בכסף לצרכיך".

השופט פקפק מעט באמיתותו של הסיפור, אך עורך הדין השיב לו: "כבוד השופט, גם אם אינך מאמין לסיפור, הרי עלינו אין מספרים סיפורים כאלו...".

לסיפור זה יש המשך פחות ידוע. כשחזר היחפץ חיים לחדרו, שאלוהו תלמידיו: "למדנו רבינו, אנו רדפנו אחרי הגזלן, כי ראינו שגם הרבי רץ אחריו, לכן חשבנו שהרבי רוצה שיחזיר את הפמוטות. אך אם כל הסיבה היתה כדי לומר לו שמחל על הגניבה, הרי יכול היה להישאר במקומו ולומר בפני תלוא שהוא מוחל לגזלן בלב שלם...".

ענה להם היחפץ חיים זצ"ל: "חז"ל אמרו, שמי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, צריך סליחה וכפרה, על כן רציתי להציל את הגנב מעבירת הגניבה, שידע מיד שהפמוטות הם שלו ואינם גנבים מאתי, כדי שלא יחשוב שהוא משתמש בדבר הגזול. ריחמתי עליו שלא יהיה לו על נשמתו רב זה של נתכוון לבשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה...".

דאמר רבי עקיבא לא חרש אנא ולא מבטע ביסורין אנא כו', עיין שם. ויש לומר דרבי עקיבא גודל קדושתו ומדריגתו רצה ביותר בהרגש היסורין מבהמנע ההרגש, כי אדרבה רצה לסבול גם יסורין עבור חבת קדושת שמו יתברך, ועל כן לא ניטל ממנו ההרגש, כי הוא בעצמו לא רצה בכך, רק אדרבה רצה בהרגש, עיין שם. וראה מה שכתבנו בזה במדורנו גליון פז - פרשת עקב תשפ"ב.

ה) ראה שם שמביא ראה לדבריו מתוספות במסכת קידושין דף לב. ד"ה דמחל ליה לקריאה.

והכוונה ברמז שהיה גלגול יוסף, כי המגולגל הוא כמו בן להגלגול הקדום, עיין שם.

ד) בענין קבלת יסוריו של רבי עקיבא, יש לציין מה שכתב רבינו בגליוני הש"ס ברכות סא: ד"ה והיו סורקין את בשרו (של רבי עקיבא) במסרקות של ברזל: "עיין שו"ת מהר"ם בר ברוך סימן תקיז, וז"ל: וכן אמר מהר"ם, מאחר שגמר אדם בדעתו למסור נפשו על קידוש השם, מכאן ואילך כל מיתה שעושים לו אינו מוגיש כלל, והוא כו', עיין שם בארוכה. ואולם, כאן משמע שהיה רבי עקיבא מרגיש ביסורין, וכן מפורש בירושלמי כאן

א) כך סיפר הגאון רבי מתייתו סלומון זצ"ל משגיח ישיבת לייקווה, ששמע מאדם ששמע מאחד התלמידים שרדפו אחר הגזלן (מתוך דרשתו שנדפסה בספר 'תולדות האש' עמוד תשל"ט).

ב) דדרשינן בניזר שם, פסוק הנאמר - במדבר ל, יג - 'איש הפרס וד' יסלח לה', באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה, שצריכה כפרה וסליחה.

ג) אולם בגליוני הש"ס שבת ד: ד"ה ובהא, הביא רבינו בשם ספר הלגולים והאר"ז ז"ל: "דרבי עקיבא היה גלגול יוסף, וזה שקראוהו בגמרא (ברכות סג) על שם אביו עקיבא בן יוסף,

בסוגיין (כד.), 'נועם' (זכריה יא, ז) - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעמים זה לזה כו', 'חובלים' (שם) - אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלין זה לזה בהלכה [ולכן 'נועם' - לשון יחיד, שמתאחדים זה עם זה, מה שאין כן 'חובלים' - לשון רבים], 'ויאמר אלה שני בני היצוה העומדים' וגו' (שם ד, יד) - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית, 'ושנים זיתים עליה' (שם ש, א) - אלו תלמידי חכמים שבבבל שמרירים זה לזה בהלכה כזית, עיין שם. הרי דשני זיתים מורה הפירוד - שנפרדים זה מזה ומרירים זה לזה.

ואף תלמידי חכמים שבבבל וודאי יותר משנים, מכל מקום נחשב רק שנים - התחלת הפירוד והריבוי דהוא שנים, ואף שהוא יותר, וכמו שכתב המהר"ל **בנתיבות** (נתיב השלום פרק ג ד"ה ובפ"ק) על אומרם ז"ל (שבת יז), 'בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב כו', עיין שם היטב.

והרי איפוא דשני זיתים מורה על הפירוד, שנפרדים אחד מן השני ומרירים זה לזה וזה לזה כזית, ועל כן נקרא 'שני זיתים'. ועל כן מה שהקומץ שני זיתים, ומתאחד ביד הקומץ ואחר כך על גבי המזבח, לכן זה איחוד השניות.

מדוע קבלת דינים פסולים אינה 'מתנה על מה שכתוב בתורה' - אין פסול קרובים בקבלה במשנה (כד.), נאמן עלי אבא כו'.

עיין שו"ת **ראבי"ה** (סימן קנא אות ט ד"ה וגם) וז"ל: וגם לא ידעתי אם מקבל לקרובים או לפסולים, אמאי לא הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה (ראה כתובות נו), דמאי שנא משאר כסות ועונה, דאף על גב דמדעת שניהם היא (שם), עכ"ל.

ויש לחלק בכמה גוונים. וגם בקבלה לא איפסלו להו קרובים כלל, דכל פסול קרובים ילפינן מ'לא יומתו בנים על אבות' (דברים כד, טז) - עיין לקמן (כח). ואם כן, במיתה הא לא שייך קבלת הנידון, דקבלתו לא מעלה ולא מורדת, דגם הוא עצמו אין רשאי להרוג את עצמו, כמו שאין אחר רשאי להורגו, וכלל מ'אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש' (בראשית ט, ה; עיין בבא קמא צא:), ואיננו שליט בנפשו לוותר חיותו ולקבל כו' יותר מאחר (ראה רדב"ז הלכות סנהדרין פ"ח ה"ו ד"ה גזירת), וכמונן בפשיטות.

ואם כן אהיכא דשייך קבלה, כגון בדין ממון, דהממון שלו, ויכול לוותרו ולתתו במתנה ולעשות בו מה שירצה, אם כן על זה הרי אין לימוד כלל לפסול קרוב, ולא שייך כאן היקשא ד'משפט אחד' (ויקרא כד, כב) דלקמן (כח), דרק אילו היה שייך קבלה במיתה, ולא היתה מועלת, שייך ההיקש, מה שאין כן כאן דקבלה ליכא במיתה כלל, דאין שם בעלים שיקבלו, דקבלת הנידון כקבלת אחר חשיבא, דאיננו בעלים של חיות שלו יותר מאחר, ומצווה על רציחת עצמו בשוה כמו אחר על רציחתו וכנ"ל.

דאם לא כן לא ישתכח ישראל זולת דור המדבר הראשון, דמאז והלאה כיון שקנוים למולידיהם הויין להו עבדים כנעניים. וגם מדאין יכול להחרים בנו - הנלמד מקרא בערכין (כח), על כרחך דאינו שלו. וכן מדאיצטריך קרא שחייב למול בנו (קדושין כט), תיפוק ליה מפאת מילת עבדיו (ראה שבת קלה:). ויש לומר עוד בכמה גוונים, אבל במוליד על ידי ספר יצירה דליכא גילוי, שפיר נראה דהוא קניינו כנ"ל.

ובגוף הך דכאן דהמגדל נקרא 'מוליד', עיין **בית האוצר** ערך 'אם' (מערכת א כלל קפ). ועיין שו"ת **הרשב"א** (ח"ד סימן קצז ד"ה והגדון), באשה שנולדה בנרבונא, ונתרבתה בעיר מרשיליא, ונכתב בט פלוניתא דאיתילדת במרשיליא. וכתב הרשב"א: והגדון שלפנינו שינה שם עירה הוא (ראה גיטין פ), כיון שהזכירו, ולא זהו מקום שנולדה שם. ושתוף שם 'ילד' אינו עניין כאן לגיטין, ואין אנו משתמין בשמות בגיטי נשים אלא בשם הנחתו הראשונה, עכ"ל.

וכונתו, דמה ששם 'ילד' הוא שם משותף גם למגדל, דלפעמים נקרא גם המגדל 'מוליד', אין זה עניין לגיטין, שאין משתמין בשמות בגיטין אלא כפי הנחתם הראשונה, לא כפי ענייני השיתוף אשר בהם.

איך ילפינן ד'שוית' קאי רק על המתפלל ולא 'תמיד'

הנה דוד המלך ע"ה אמר (תהלים סט, יד) 'ואני תפילתי לך ד' עת רצון', ובירושלמי מכות (פ"ב ה"ו), אמר דוד, בכל עת שאני מתפלל לפניך יהיה עת רצון. והנה דוד היה עניינו תמיד 'תפלה', וכמו שאמר (שם קט, ד) 'ואני תפלה', ולא אמר 'ואני מתפלל', והיינו דעצמותו היה 'תפלה' (ראה אבן עזרא ורד"ק שם ד"ה ואני), וכיון דעצמותו היה זה, אם כן ממילא הרי היה זה תמיד (ראה רש"י שם ד"ה ואני), דהעצמות הרי הוא תמיד (ראה נצח ישראל פרק יא ד"ה הסבה הג').

וזהו בסוגיין (כב), המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו, שנאמר (תהלים טז, ח) 'שויתי ד' לנגדי תמיד'. ולכאורה איך הלימוד מכתוב הנ"ל על המתפלל דייקא, הרי בכתוב נאמר 'שויתי ד' לנגדי תמיד', ואם כן הרי תמיד צריך לראות כאילו שכינה כנגדו, ולא דווקא בשעת תפלה.

אך דכתוב זה - 'שויתי וגו' - הרי אמרו דוד, והוא הרי היה תמיד עניינו 'תפלה', וכמו שאמר 'ואני תפלה' דעצמותו היתה 'תפלה', והעצמות הרי הוא תמיד וכנ"ל, ואם כן שפיר הא אין לימוד רק על שעת תפלה, דאף שאמר 'תמיד', הרי הוא היה תמיד תפלה, ודו"ק היטיב מאוד.

רמז הפירוד וּשְׁנֵי זֵיתִים במרירות הזית

אין קומץ פחות משני זיתים (מנחות כו:), וזה מורה על שְׁנֵי זֵיתִים² ופירוד - שנפרדים בני אדם זה מזה, כמו

'עמוד על רגליך' - פירושו: ישאר עומד או יעמוד משיבתו בגמרא (יט:), אתא ויתבי, אמר לו שמעון בן שטח, נביא המלך, עמוד על רגליך ויעידו בך.

עיין מרדכי שבועות פרק שבועת העדות (רמז תשסא), דהא דמצוה בבעלי דינין שיעמדו (שבועות ל), פירושו, כשיעמדו - אינן רשאים לישב, אבל ישבו קודם אין צריכין לעמוד כו'. וההיא דשמעון בן שטח דאמר לינאי המלך, עמוד על רגליך ויעידו בך, פירושו, אל תשב, והיינו דקאמר 'עמוד על רגליך' ולא אמר 'עמוד' סתם, עכ"ל.

ונראה, דמפרש 'אתא ויתבי' היינו שהיה רוצה לישב, ואמר לו שמעון בן שטח עמוד על רגליך, היינו כמו שאתה עתה עומד על רגליך - כך הַשְׁאֵר עומד ולא תשב.

ואולם לשון זה 'עמוד על רגליך ויעידו בך', יש גם בכרכות (כו:) ובבכורות (לו:) בעובדא דרבי יהושע ורבן גמליאל, ושם וודאי היה יושב, כי כך היתה דרכם לישב בשעת הדרשה, כמבואר בכמה דוכתי (ביצה טו: יבמות צו:), ואמר לו רבן גמליאל שיעמוד להעיד בו. ואפילו לתוספות בכורות שם (ד"ה עמוד) דלא גרסו שם 'ויעידו בך', מכל מקום אמר לו שיעמוד ויתווכח עמו בהלכה, ועל כל פנים הכוונה שיעמוד ממש - לא שישאר עומד, ועם כל זה אמר לו 'עמוד על רגליך'.

ואין דקדוק כלל בלשון 'עמוד על רגליך', אף היה יכול לומר 'עמוד' סתם, דזה לשון הרגיל בגמרא, עיין יומא (עח:), עמד רבי צדוק כו' על רגליו. ובזבחים (ק"ג:), עמד רבי יהושע על רגליו. ולקמן (צ"ב:), עמדו על רגליהם ואמרו שירה. ועוד שם, עמד רבי יהודה בן בתיא על רגליו. וכזה בכמה דוכתי (שבת כו: עירובין מא:). ונזכרתי דגם לקמן (נו:) במשנה, והדיינים עומדין על רגליהן, היינו דהיו יושבים תחלה, וכשעומדין קרי ליה 'עומדים על רגליהן'.

דין 'ישראל' לנוול ע"פ ספר יצירה - קנין הגוף למולידו - קנין הגוף בבנו ממש - מגדל נקרא 'מוליד' בגמרא (יט:), כל המלמד בן חבירו תורה - מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.

עיין שו"ת **חכם צבי** (סימן צג ד"ה נסתפקת?) שהביא הך דכאן, ודן מזה דהנוול על פי ספר יצירה חשוב ישראל לצרפו לעשרה, דמה המגדל כמוליד, וחשוב בן, כל שכן המוליד ממש על פי ספר יצירה - דהוי ליה כזרעו וחשוב זרע ישראל, עיין שם.

ולדברינו בקונטרס **גבורות שמונים** (אות נב ד"ה וע"כ - ד"ה ועיין), דהמוליד דבר הוא שלו, אם כן ישראל המוליד אדם על ידי ספר יצירה הוא שלו, וראוי להיות דינו דין עבד כנעני דקניו גופו לישראל (יבמות מו:), ודו"ק.

ואין לומר, דאם כן בן נמי יהיה גופו של אביו ואמו שהולידוהו. דזה אינו, דשם גזירת הכתוב הוא,

(א) דאם אומנת ומגדלת נקראת אם בלשון חכמים, עיין שם שהוכיח כן מכמה מקומות בש"ס.

ציונים לתורה כלל לח פיסקא נז: שב דנחתא אותה פיסקא ד, ומה שצוין עוד בתפארת יוסף פרשת שמות עמוד יד הערה נו).

(ב) 'שניות' הוא הגדרה על ענינים שנופל בהם ריבוי והתחלקות, ועל דברים שהם היפוך מאחדות הבורא - שהוא 'אחד' (וראה עוד

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושד בעולם העליון"
(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באוני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולהתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com